

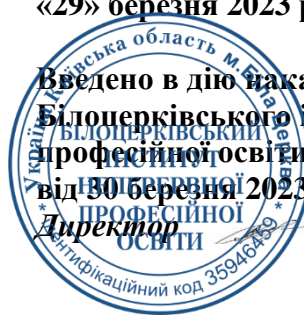

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
«29» березня 2023 року протокол № 2

Введено в дію наказом директорки
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
від 30 березня 2023 року № 01-01/12-О.Д.
Директор *Вікторія СИДОРЕНКО*

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

(шифр за ОПП – ВК. 5 – дисципліна професійної підготовки)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма: «Управління навчальним закладом»

Біла Церква 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» складена відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми «Управління навчальним закладом» спеціальності 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Автор-укладач робочої програми

Герасименко Юлія Сергіївна, докторка економічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 3 від 13 березня 2023 р.)

Затверджено Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 2 від 29 березня 2023 р.)

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
		заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування	Вибіркова
		Рік підготовки
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 073 Менеджмент	1
		Семестр
	Освітньо-професійна програма: Управління навчальним закладом	2
		Лекції
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	8
		Практичні заняття
		10
		Самостійна робота
		102
		Індивідуальні завдання
Розрахункові практичні завдання		
Вид контролю - залік		

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить – 15 % : 85 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – є надання здобувачам вищої освіти поглиблених знань із питань фінансового управління підприємствами різних організаційно-правових форм та різних форм власності в умовах ринкової економіки, формування теоретичної та методологічної бази, необхідної для вільного володіння сучасними методиками стратегічного та оперативного-тактичного фінансового менеджменту, а також опанування основних підходів щодо вибору, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних фінансових рішень у процесі управління.

Завданням вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» є формування у здобувачів вищої освіти ряду компетентностей зазначених нижче:

ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.

ФК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими навчальний заклад визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани.

ФК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів навчального закладу.

ФК8. Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом.

ФК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми навчального закладу, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» здобувачі вищої освіти повинні вміти:

ПРН2. Ідентифікувати проблеми в навчальному закладі та обґрунтовувати методи їх вирішення;

ПРН3. Проектувати ефективні системи управління навчальним закладом;

ПРН5. Планувати діяльність навчального закладу в стратегічному та тактичному розрізах;

ПРН6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

ПРН13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення навчального закладу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

«Організаційно-методичне забезпечення фінансового менеджменту»

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового менеджменту. Мета фінансового менеджменту. Завдання фінансового менеджменту. Необхідність і умови ефективності фінансового менеджменту та умови її досягнення. Об'єкти фінансового менеджменту. Основні напрями фінансового менеджменту. Організаційно-економічні основи фінансового менеджменту. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємства.

Структура механізму фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту. Економічна основа фінансового менеджменту. Формування української моделі фінансового менеджменту. Етапи розвитку західного та українського фінансового менеджменту. Особливості моделі сучасного фінансового менеджменту в Україні.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Базові показники, що використовуються у фінансовому менеджменті. Інформаційне забезпечення та його використання у фінансовому менеджменті. Ефективність інформації. Фінансова звітність як основне джерело інформації. Фінансовий аналіз та фінансове планування на підприємстві. Фінансовий контролінг на підприємстві.

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Сутність грошових коштів, еквівалентів грошових коштів, потоків грошових коштів. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Економічна сутність грошового потоку. Зміст звіту про рух грошових коштів. Види грошових потоків та їх характеристика. Класифікація грошових потоків. Характеристика видів грошових потоків. Класифікація грошових потоків за видами діяльності. Притоки та відтоки грошових коштів за операційною діяльністю. Притоки та відтоки грошових коштів за інвестиційною діяльністю. Притоки та відтоки грошових коштів за фінансовою діяльністю. Методичні підходи до прогнозування грошових потоків. Планування та прогнозування грошових потоків. Поняття чистого грошового потоку. Розробка планів руху грошових коштів. Розробка і застосування платіжного календаря. Оперативне планування надходжень і використання грошових коштів підприємства. Управління вхідними грошовими потоками. Управління вихідними грошовими потоками. Оперативне регулювання поточних надходжень і витрат грошових коштів.

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Зміст концепції оцінки вартості грошей у часі. Майбутня вартість грошей та її сутність. Теперішня вартість грошей та її сутність. Простий відсоток. Складний відсоток. Попередній метод нарахування відсотка (метод пренумерандо або антисипативний метод). Подальший метод нарахування відсотка (метод постнумерандо або рекурсивний метод). Дискретний грошовий потік. Безперервний грошовий потік. Ануїтет. Відсоткова ставка. Класифікація відсоткових ставок. Методичний інструментарій оцінки вартості грошей при дискретних потоках платежів за простими відсотками. Методичний інструментарій оцінки вартості

грошей при дискретних потоках платежів за складними відсотками. Методичний інструментарій оцінки вартості грошей при дискретних потоках платежів при анuitеті. Фактор інфляції. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Сутність концепції впливу фактора інфляції в управлінні аспектами фінансової діяльності підприємства. Оцінка інфляційних процесів. Номінальна та реальна сума грошових коштів. Номінальна та реальна відсоткова ставка. Методичний інструментарій прогнозування річного темпу та індексу інфляції. Методичний інструментарій формування реальної відсоткової ставки з урахуванням фактора інфляції. Методичний інструментарій оцінки вартості грошових коштів з урахуванням фактора інфляції. Методичний інструментарій формування необхідного рівня доходності фінансових операцій з урахуванням фактора інфляції.

Тема 5. Управління прибутком.

Політика формування власних фінансових ресурсів, її зміст та принципи розроблення. Максимізація обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел. Роль прибутку в формуванні власних фінансових ресурсів. Зміст і завдання управління прибутком. Управління формуванням прибутку суб'єкта підприємництва. Системний підхід до управління формуванням прибутку. Інформаційна база управління прибутком. Механізм управління прибутком підприємства " взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації і прибутку". Фактори, що впливають на формування прибутку. Управління формуванням собівартості. Класифікація витрат підприємства. Оптимізація витрат різноманітними методами. Резерви зростання прибутку. Ризик отримання прибутку. Гранична виручка і граничні витрати. Аналіз безбитковості. Поріг рентабельності. Запас фінансової міцності. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж. Фінансовий важіль. Ефект фінансового важеля. Ілюстрація механізму впливу фінансового важеля на основні показники власників фірми. Сумарний важіль та ілюстрація механізму його впливу на основні показники фірми. Показники, що використовуються для визначення кількісних значень сумарної залежності. Управління розподілом прибутку. Сутність і завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл валового прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств. Податковий менеджмент суб'єктів господарювання. Управління розподілом і використанням чистого прибутку. Аналіз розподілу і використання прибутку. Політика розвитку підприємства при використанні прибутку. Дивідендна політика. Капіталізація доходів працівників підприємств як засіб підвищення ефективності управління прибутком.

Тема 6. Управління активами

Економічна сутність та класифікація активів. Активи як економічні ресурси підприємства. Характер участі активів в господарському обороті і

швидкість їх обороту: оборотні та необоротні активи. Характер фінансових джерел формування активів: валові і чисті активи. Активи по відношенню до власника: власні і орендовані. Ступінь ліквідності активів підприємства. Управління оборотними активами. Поняття та сутність оборотних активів. Його роль у забезпеченні підприємницької діяльності. Структура оборотних активів. Поняття виробничого, фінансового і операційного циклів. Рух оборотних активів підприємства. Основні моделі зіставлення циклів на підприємстві. Зміст і завдання управління оборотним капіталом. Політика управління оборотними активами. Принцип визначення потреби в оборотному капіталі господарюючого суб'єкта. Оцінка оборотного капіталу. Управління розміщенням оборотного капіталу. Ліквідність поточних активів. Управління фінансуванням оборотних активів. Моделі управління оборотними активами підприємства. Консервативна стратегія. Ідеальна стратегія. Агресивна стратегія. Компромісна стратегія. Вибір стратегії управління оборотними активами на різних стадіях життєвого циклу підприємства. Управління запасами. Принципи і послідовність розроблення політики управління запасами. Методи визначення потреби в запасах сировини, матеріалів, готової продукції. Шляхи нормалізації запасів. Управління дебіторською заборгованістю. Сутність, принципи і послідовність розроблення політики управління дебіторською заборгованістю. Особливості управління дебіторською заборгованістю за товарними операціями. Форми рефінансування дебіторської заборгованості – факторинг, облік векселів, форфейтинг. Система контролю за рухом та інкасацією дебіторської заборгованості. Управління грошовими активами. Сутність, принципи і послідовність розроблення політики управління грошовими активами. Методи визначення мінімальних, середніх і максимальних залишків грошових активів. Регулювання потоку платежів на підприємстві. Управління необоротними активами. Кругообіг необоротних активів. Політика управління необоротними активами, її зміст і принципи розроблення. Управління оновленням необоротних активів. Визначення швидкості оновлення необоротних активів. Ефективність використання необоротних активів і методи її оцінки. Формування оптимальної структури джерел фінансування необоротних активів. Форми оренди необоротних активів. Критерії і оцінка ефективності прийняття управлінських рішень щодо придбання або оренду необоротних активів.

Змістовний модуль 2. «Практичні аспекти фінансового менеджменту»

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

Основні складові капіталу. Поняття інвестованого, власного і залученого капіталу. Склад власного і залученого капіталу. Поняття фінансової структури капіталу. Політика формування фінансової структури капіталу, принципи, послідовність її розробки. Основні фактори, що

впливають на формування фінансової структури капіталу. Оцінка вартості капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Вартість основних джерел капіталу. Сутність вартості капіталу. Методи оцінки вартості капіталу. Середньозважена вартість капіталу. Гранична вартість капіталу. Оптимізація фінансової структури капіталу. Сутність оптимальної структури капіталу. Особливості складових капіталу, що враховуються в процесі його оптимізації. Коротка характеристика компромісних моделей. Максимізація рентабельності власного капіталу при заданому рівні фінансового ризику. Поняття фінансового левериджу. Оцінка фінансового левериджу. Механізм дії фінансового важеля. Цільова фінансова структура капіталу.

Тема 8. Управління інвестиціями

Зміст та основні завдання управління інвестиційною діяльністю підприємства. Забезпечення інвестиційної підтримки високих темпів розвитку операційної діяльності підприємства. Забезпечення максимальної дохідності окремих інвестиційних проектів та інвестиційної діяльності підприємства в цілому при заданому рівні ризику. Забезпечення мінімізації рівня інвестиційного ризику при заданому рівні дохідності. Забезпечення оптимальної ліквідності інвестицій та можливостей швидкого реінвестування капіталу. Забезпечення формування достатнього обсягу інвестиційних ресурсів. Забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі здійснення інвестиційної діяльності. Принципи та етапи формування інвестиційної політики підприємства. Основні параметри та показники інвестиційних проектів. Методи оцінки інвестиційних проектів. Основні завдання розробки інвестиційного проекту. Класифікація проектів. Строк реалізації проекту. Обсяг інвестиційних витрат. Грошові потоки за інвестиційним проектом. Ставка дисконтування. Методи оцінки інвестиційних проектів. Період окупності інвестицій. Чиста приведена вартість проекту. Внутрішня ставка прибутку. Дисконтований період окупності. Порівняльний аналіз проектів та критерії вибору інвестиційного проекту. Форми фінансового інвестування: вкладення капіталу в статутні фонди, вкладення капіталу в доходні види фондових інструментів та грошових інструментів. Етапи процесу управління фінансовими інвестиціями. Оцінка вартості окремих фінансових інструментів інвестування. Моделі оцінки вартості боргових та дольових цінних паперів. Основні підходи до формування портфеля фінансових інвестицій.

Тема 9. Управління фінансовим потенціалом підприємства

Теоретична сутність формування фінансового потенціалу підприємств. Розкриття сутності фінансового потенціалу підприємств. Варіанти трактування категорій «потенціал» і «фінансовий потенціал». Джерела формування фінансового потенціалу підприємства.

Місце фінансового потенціалу в структурі економічного потенціалу підприємств та джерела його формування. Фінансовий потенціал – це одна з ключових характеристик будь-якої економічної системи на всіх її рівнях. Місце фінансового потенціалу в структурі економічного потенціалу. Джерела формування фінансового потенціалу підприємств.

Особливості, фактори та методичні підходи формування фінансового потенціалу підприємств. Характерні особливості розвитку фінансового потенціалу підприємств. Фінансовий потенціал як економічна система має певні характерні ознаки. Основою фінансового потенціалу підприємств є наявні фінансові ресурси, а результатом реалізації його на нижньому рівні – виробництво продукції, а на загальному – стійкий фінансовий стан. Фактори формування фінансового потенціалу підприємств.

Управління фінансовим потенціалом підприємств. На формування кінцевих результатів діяльності підприємств значний вплив мають чинники зовнішнього характеру. Фінансовий потенціал формує ключові напрями розвитку та ефективні інструменти перспективного управління усією фінансовою діяльністю і відповідає за ефективне забезпечення руху грошових потоків від одних господарюючих суб'єктів до інших. Передумовою здійснення управління фінансовим потенціалом виступає фінансовий аналіз. Визначальним чинником забезпечення фінансової безпеки підприємств є прибуток. Основною метою управління фінансовим потенціалом підприємств є досягнення фінансового результату.

Тема 10. Управління фінансовими ризиками

Зміст поняття «фінансовий ризик». Його місце у структурі видів підприємницького ризику. Основні характеристики фінансового ризику. Види фінансових ризиків. Класифікаційні аспекти фінансових ризиків підприємства, їх зміст. Фактори виникнення фінансових ризиків.

Зміст та етапи політики управління фінансовими ризиками. Ідентифікація окремих видів ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства.

Визначення розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події по окремими видам фінансових ризиків. Дослідження факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства. Встановлення гранично допустимого рівня фінансових ризиків з окремих фінансових операцій та видів фінансової діяльності підприємства. Визначення напрямів нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків.

Механізми нейтралізації фінансових ризиків. Система внутрішніх механізмів нейтралізації фінансових ризиків. Основні методи нейтралізації

фінансових ризиків. Уникання ризику та заходи його реалізації. Основні умови використання заходів уникання ризику у системі внутрішніх механізмів нейтралізації ризиків. Лімітування концентрації ризику. Система фінансових нормативів, що забезпечують лімітування ризику. Диверсифікація фінансових ризиків та її основні напрями. Механізм трансферта фінансових ризиків.

Механізм самострахування фінансових ризиків, його основні форми. Інші методи внутрішньої нейтралізації фінансових ризиків.

Тема 11. Аналіз фінансових звітів

Склад фінансової звітності підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела фінансової звітності. Інтернет-ресурси, на яких розміщено фінансову звітність суб'єктів господарювання. Методики аналізу фінансових звітів господарюючих суб'єктів: методика Міністерства фінансів, методика Фонду Державного майна України, методика Міністерства економіки, інші методичні підходи.

Напрями аналізу фінансових звітів підприємства. Основні напрями аналізу фінансових звітів: ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, грошові потоки, прибутковість, власний капітал. Абсолютні та відносні показники аналізу фінансових звітів за вказаними напрямками. Методи фінансового аналізу та їх використання для оцінки фінансового стану підприємства. Викривлення у фінансовій звітності та методи їх виявлення.

Тема 12. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування і планування на підприємстві

Економічний зміст поняття «фінансове планування». Системи фінансового планування та форми реалізації його результатів на підприємстві. Система прогнозування фінансової діяльності. Фінансова ідеологія та фінансова стратегія підприємства. Основні етапи процесу розробки фінансової стратегії підприємства.

Розробка фінансової політики підприємства за окремими аспектами його фінансової діяльності. Зв'язок між фінансовою стратегією та фінансовою політикою підприємства.

Система поточного планування фінансової діяльності. Зміст та часовий горизонт поточного фінансового планування. Види поточних фінансових планів.

Передумови розробки поточних фінансових планів підприємства. План доходів та витрат по операційній діяльності підприємства. План доходів та витрат по інвестиційній діяльності підприємства. План надходження та використання грошових коштів. Балансовий план.

Система оперативного планування фінансової діяльності. Зміст та часові горизонти оперативного фінансового планування. Бюджет як головна форма

оперативного фінансового плану. Класифікація бюджетів підприємства за основними ознаками: за сферами діяльності підприємства, за видами витрат, за широтою номенклатури витрат, за методами розробки. Оцінка прийнятного темпу зростання підприємства.

Тема 13. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Поняття і параметри фінансової кризи підприємства. Параметри та причини фінансової кризи на підприємстві. Визначення фаз фінансових криз на підприємствах. Фактори, що визначають вплив на діяльність підприємства і провокують виникнення фінансової кризи. Типові ознаки формування фінансової кризи підприємства.

Зміст і завдання антикризового фінансового управління підприємством. Види антикризового управління та їх характеристика. Механізм та особливості антикризового фінансового управління підприємств.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Етапи фінансової стабілізації підприємства. Альтернативні варіанти розвитку справ про банкрутство. Мета та цілі фінансової санації підприємства. Заходи, що супроводжують реалізацію фінансової санації підприємства. Функціональні блоки реалізації фінансової санації підприємства. Заходи по скороченню фінансових зобов'язань підприємства.

Реструктуризація у системі антикризового фінансового управління підприємством. Розмежування між категоріями «реструктуризація підприємства» та «реорганізація». Характеристика форм реструктуризації. Визначення заходів, які проводяться в рамках різних видів реструктуризації. Види реструктуризації.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Тема заняття	Вид занять і кількість годин					Всього
		Годин					
		лк.	лаб.	пр.	СР		
Змістовний модуль 1. «Організаційно-методичне забезпечення фінансового менеджменту»							
1.	Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	-	-	-	8	8	
2.	Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	-	-	-	8	8	
3.	Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві	1	-	1	8	10	
4.	Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	1	-	1	8	10	
5.	Тема 5. Управління прибутком	1	-	1	8	10	
6.	Тема 6. Управління активами	1	-	1	8	10	

Всього за модуль 1 – 56 год.		4	-	4	48	56
Змістовний модуль 2. «Практичні аспекти фінансового менеджменту»						
1.	Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	-	-	1	8	9
2.	Тема 8. Управління інвестиціями	-	-	1	8	9
3.	Тема 9. Управління фінансовим потенціалом підприємства	1	-	1	8	10
4.	Тема 10. Управління фінансовими ризиками	-		1	8	9
5.	Тема 11. Аналіз фінансових звітів	-		1	8	9
6.	Тема 12. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування і планування на підприємстві	2	-	1	8	11
7.	Тема 13. Антикризове фінансове управління на підприємстві	1			6	7
Всього за модуль 2 – 64 год.		4	-	6	54	64
Всього з навчальної дисципліни		8	-	10	102	120

Поточний контроль – протягом кожного практичного заняття (до 4 балів).

Підсумковий контроль за змістовний модуль (практичне завдання) – 2 модуля (ПМК 1 – 15 балів, ПМК 2 – 15 балів).

Контроль самостійної роботи – протягом кожного заняття (СР 1 – 5 балів, СР 2 – 5 балів, СР 3 – 5 балів, СР 4 – 6 балів).

Підсумковий контроль – залік (25 балів).

5. Теми і зміст лекцій

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

1. Сутність, мета і задачі фінансового менеджменту
2. Функції і механізм фінансового менеджменту

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

1. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту
2. Фінансовий аналіз та фінансове планування на підприємстві
3. Фінансовий контролінг на підприємстві

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

1. Економічна сутність грошового потоку підприємства і класифікація його видів
2. Процес управління грошовими потоками підприємства
3. Методи оптимізації грошових потоків підприємства

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

1. Необхідність і сутність визначення часової вартості грошей
2. Компаундирування та дисконтування

Тема 5. Управління прибутком

1. Зміст і задачі управління формуванням прибутку підприємства
2. Операційний аналіз в управлінні прибутком
3. Управління розподілом прибутку підприємства

Тема 6. Управління активами

1. Формування політики управління оборотними активами підприємства
2. Управління запасами
3. Управління дебіторською заборгованістю
4. Управління грошовими активами
5. Управління необоротними активами

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

1. Капітал і його сутність та складові
2. Складові власного капіталу та їх вартість
3. Позичений капітал підприємства, його сутність та вартість
4. Структура капіталу. Основи теорії Міллера – Модільяні

Тема 8. Управління інвестиціями

1. Зміст і завдання управління інвестиціями
2. Суть та основи управління реальними інвестиціями
3. Фінансові інвестиції, їх склад та джерела
4. Інвестиційний портфель і його формування.

Тема 9. Управління фінансовим потенціалом підприємства

1. Теоретична сутність формування фінансового потенціалу підприємств
2. Місце фінансового потенціалу в структурі економічного потенціалу підприємств та джерела його формування
3. Особливості, фактори та методичні підходи формування фінансового потенціалу підприємств
4. Управління фінансовим потенціалом підприємств.

Тема 10. Управління фінансовими ризиками

1. Економічна сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства

2. Принципи та політика управління фінансовими ризиками
3. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків
4. Оцінка фінансового ризику підприємства

Тема 11. Аналіз фінансових звітів

1. Сутність, цілі та завдання аналізу фінансових звітів
2. Аналіз динаміки і структури активу пасиву
3. Аналіз ліквідності підприємства (балансу)
4. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Тема 12. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування і планування на підприємстві

1. Сутність фінансового планування
2. Система прогнозування фінансової діяльності
3. Система поточного фінансового планування
4. Оперативне фінансове планування. Бюджетування, його сутність та види бюджетів

Тема 13. Антикризове фінансове управління на підприємстві

1. Поняття і параметри фінансової кризи підприємства
2. Зміст і завдання антикризового фінансового управління підприємством
3. Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління
4. Реструктуризація у системі антикризового фінансового управління підприємством

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

4. Економічна сутність грошового потоку підприємства і класифікація його видів
5. Процес управління грошовими потоками підприємства
6. Методи оптимізації грошових потоків підприємства

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

3. Необхідність і сутність визначення часової вартості грошей
4. Компаундирування та дисконтування

Тема 5. Управління прибутком

4. Зміст і задачі управління формуванням прибутку підприємства
5. Операційний аналіз в управлінні прибутком
6. Управління розподілом прибутку підприємства

Тема 6. Управління активами

6. Формування політики управління оборотними активами підприємства
7. Управління запасами
8. Управління дебіторською заборгованістю
9. Управління грошовими активами
10. Управління необоротними активами

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

5. Капітал і його сутність та складові
6. Складові власного капіталу та їх вартість
7. Позичений капітал підприємства, його сутність та вартість
8. Структура капіталу. Основи теорії Міллера – Модільяні

Тема 8. Управління інвестиціями

5. Зміст і завдання управління інвестиціями
6. Суть та основи управління реальними інвестиціями
7. Фінансові інвестиції, їх склад та джерела
8. Інвестиційний портфель і його формування.

Тема 9. Управління фінансовим потенціалом підприємства

5. Теоретична сутність формування фінансового потенціалу підприємств
6. Місце фінансового потенціалу в структурі економічного потенціалу підприємств та джерела його формування
7. Особливості, фактори та методичні підходи формування фінансового потенціалу підприємств
8. Управління фінансовим потенціалом підприємств.

Тема 10. Управління фінансовими ризиками

5. Економічна сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства
6. Принципи та політика управління фінансовими ризиками
7. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків
8. Оцінка фінансового ризику підприємства

Тема 11. Аналіз фінансових звітів

5. Сутність, цілі та завдання аналізу фінансових звітів
6. Аналіз динаміки і структури активу пасиву
7. Аналіз ліквідності підприємства (балансу)
8. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Тема 12. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування і планування на підприємстві

5. Сутність фінансового планування
6. Система прогнозування фінансової діяльності
7. Система поточного фінансового планування

8. Оперативне фінансове планування. Бюджетування, його сутність та види бюджетів

7. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів:

1. Підготовка до контрольних заходів – 18 год.
2. Опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях – 84 год., з них на виконання індивідуальних дослідницьких завдань – 68 год.
Усього 102 год.

Індивідуально-дослідницькі завдання у межах самостійної роботи спрямовані на формування і розвиток практичних умінь підготовки публікацій, доповідей та проектів з актуальних проблем фінансового менеджменту.

Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час усного опитування, модульного і підсумкового (екзамен) контролю знань.

Перелік тем для самостійного опрацювання:

1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.
2. Система забезпечення фінансового менеджменту.
3. Управління грошовими потоками на підприємстві.
4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.
5. Управління прибутком.
6. Управління активами.
7. Вартість і оптимізація структури капіталу.
8. Управління інвестиціями.
9. Управління фінансовим потенціалом підприємства.
10. Управління фінансовими ризиками.
11. Аналіз фінансових звітів.
12. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування і планування на підприємстві.
13. Антикризове фінансове управління на підприємстві.

8. Перелік питань, що виносяться на підсумковий модульний контроль

Підсумковий модульний контроль № 1

1. Сутність та принципи фінансового менеджменту.
2. Мета і завдання фінансового менеджменту.

3. Функції і механізм фінансового менеджменту.
4. Фінансова стратегія, фінансова політика та фінансова тактика.
5. Необхідність і сутність визначення вартості грошей у часі.
6. Майбутня вартість грошей та її визначення.
7. Теперішня вартість грошей та її визначення.
8. Оцінка майбутньої та теперішньої вартості грошей з врахуванням фактору інфляції.
9. Економічна сутність та класифікація капіталу.
10. Завдання управління капіталом.
11. Визначення вартості капіталу.
12. Управління структурою капіталу.
13. Економічна сутність та класифікація грошових потоків підприємства.
14. Мета та завдання управління грошовими потоками.
15. Політика управління грошовими потоками підприємства.
16. Планування грошових потоків.
17. Сутність і завдання управління прибутком.
18. Механізм управління формуванням операційного прибутку підприємства.
19. Механізм операційного левериджу.

Підсумковий модульний контроль № 2

1. Економічна сутність та класифікація інвестицій підприємства.
2. Завдання управління інвестиціями.
3. Принципи формування інвестиційної політики підприємства.
4. Управління реальними інвестиціями.
5. Управління фінансовими інвестиціями
6. Фінансова звітність підприємства - основа для прийняття управлінських фінансових рішень.
7. Аналіз балансу (звіту про фінансовий стан).
8. Аналіз звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід).
9. Аналіз звіту про рух грошових коштів
10. Аналіз Звіту про власний капітал.
11. Економічна сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства
12. Завдання управління фінансовими ризиками.
13. Методи оцінки рівня фінансових ризиків.
14. Сутність, мета, завдання, принципи фінансового планування та прогнозування.

- 15.Методи фінансового прогнозування і планування та його класифікація.
- 16.Прогнозування та два рівні фінансового планування.
- 17.Системи забезпечення фінансового менеджменту.
- 18.Управління оборотними активами.
- 19.Управління необоротними активами.
- 20.Оцінка вартості бізнесу.
- 21.Антикризове фінансове управління на підприємстві.

9. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

10. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою за видами навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	12
Участь у практичних заняттях (виступи, проблемні ситуації)	30
Самостійна робота (аналіз інформаційних джерел, підготовка повідомлень, опрацювання спеціальної літератури)	28
Тестування за змістовими модулями 1 та 2	30
Екзамен	Сума балів за усіма видами робіт

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	Відмінно
80 - 89	B	Добре
65 - 79	C	
55 - 64	D	задовільно
50 - 54	E	
35 - 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до практичних робіт за навчальною дисципліною «Фінансовий менеджмент» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії навчальної).

2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Фінансовий менеджмент» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії).

12. Приклади тестових завдань**1. Основним напрямом фінансового менеджменту є :**

- А) забезпечення оптимальних фінансових умов діяльності;
- Б) управління фінансовими ризиками;
- В) контроль ефективності діяльності через показники бюджету доходів та витрат;
- Г) оптимізація джерел фінансування активів.

2. Яка типова організаційна модель фінансового менеджменту малого підприємства:

- А) відокремлюються відділ організації поточної фінансової діяльності та відділ інвестицій;

Б) існує значна структурованість функціонально-організаційних елементів фінансового менеджменту з виділенням окремих відділів, бюро, дільниць фінансової служби;

В) існує значна структурованість апарату управління фінансами (віце-президент з фінансів – фінансовий директор – начальники фінансових підрозділів);

Г) існує спрощена модель фінансової служби, роль фінансового директора може виконувати головний бухгалтер.

3. Які користувачі фінансової інформації опосередковано зацікавлені в результатах фінансової діяльності підприємств:

А) працівники цього підприємства;

Б) постачальники і покупці;

В) фондова біржа;

Г) представники преси.

4. Звіт про рух грошових коштів – це:

А) звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;

Б) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;

В) звіт, який відображає надходження і видатки грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді;

Г) звіт про перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

5. Звіт про власний капітал - це

А) звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства;

Б) звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;

В) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;

Г) звіт про перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

6. Позитивний та від'ємний грошові потоки поділяються за:

А) варіативністю направленості руху грошових засобів;

Б) направленістю руху грошових коштів;

В) стабільністю часових інтервалів формування;

Г) обсягами потоків у вартісному вираженні.

7. Чистий грошовий потік – це:

А) різниця між витрачанням і надходженням грошових засобів в періоді часу, що розглядається в розрізі окремих його інтервалів;

Б) характеризує всю сукупність надходжень чи витрачання грошових засобів в періоді часу, що розглядається в розрізі окремих його інтервалів;

В) різниця між позитивним та від'ємним грошовими потоками (між надходженням і витрачанням грошових засобів) в періоді часу, що розглядається в розрізі окремих його інтервалів;

Г) немає правильної відповіді.

8. Планування грошових потоків – це:

А) система спостереження і перевірки процесу надходження та використання грошових коштів з метою встановлення відхилень від їх заданих параметрів;

Б) процес визначення їх обсягів за видами діяльності, часовими інтервалами та напрямками використання з метою забезпечення максимальної синхронізації надходжень і витрат та платоспроможності підприємства;

В) сукупність методів формування і обробки даних про грошові потоки, які дають об'єктивні оцінки стану, тенденцій розвитку, виявлення резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації;

Г) немає правильної відповіді.

9. Відсоткова ставка – це:

А) це відношення суми доходу, виплаченого за фіксований час, до величини позики;

Б) це суми доходу, виплаченого за фіксований час, величини позики;

В) це добуток доходу, виплаченого за фіксований час, величини позики;

Г) це відношення суми доходу, виплаченого за фіксований час, до величини суми відсотків.

10. Якщо відсотки нараховуються в кінці періоду нарахування, вони називаються:

А) декурсивними;

Б) антисипативними;

В) простими;

Г) складними.

11. Точку беззбитковості відповідає такому обсягу продаж, при якому:

А) надходження від реалізації продукції дорівнюють витратам на виробництво і реалізацію цієї продукції;

Б) надходження від реалізації продукції перевищують витрати на виробництво і реалізацію цієї продукції;

В) надходження від реалізації продукції менші або дорівнюють витратам на виробництво і реалізацію цієї продукції;

Г) немає правильної відповіді.

12. Валова маржа, або маржинальний прибуток розраховується як:

А) різниця між обсягами реалізованої продукції і обсягами постійних витрат;

Б) різниця між обсягами реалізованої продукції і обсягами змінних витрат;

В) різниця між обсягами реалізованої продукції і обсягами валових витрат;

Г) немає правильної відповіді.

13. Поміркований підхід до формування оборотних активів:

А) передбачає повне задоволення нагальної потреби у всіх видах оборотних активів та створення великих резервів;

Б) направлений на забезпечення повного задоволення поточної потреби у всіх видах оборотних активів і створення нормальних страхових її розмірів;

В) заключається в мінімізації всіх форм страхових резервів по окремих видах цих активів;

Г) правильна відповідь відсутня.

14. На розмір дебіторської заборгованості впливають:

А) наявність власних оборотних коштів, коефіцієнт ліквідності, співвідношення власних та залучених коштів, розмір статутного фонду;

Б) обсяг реалізованої продукції, форми розрахунків з покупцями, фінансовий стан покупців, коефіцієнт сплати дебіторської заборгованості;

В) коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, коефіцієнт маневрування власним капіталом, розмір кредиторської заборгованості;

Г) коефіцієнт фінансової незалежності, розмір прибутку, скорочення залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, забезпечення кредиту власними матеріальними цінностями.

15. Найдорожчими джерелами капіталу є:

А) акції;

Б) облігації;

В) банківські позики;

Г) нерозподілений прибуток.

16. Власний капітал характеризується наступними позитивними особливостями:

- А) низькою вартістю;
- Б) необхідністю повернення;
- В) легкістю залучення;
- Г) незалежністю у розпорядженні.

17. Дайте вірне визначення чистих інвестицій підприємства:

- А) сума чистих інвестицій підприємства визначається шляхом зменшення розміру валових інвестицій підприємства на суму амортизаційних відрахувань;
- Б) сума чистих інвестицій підприємства визначається у вигляді різниці між сумою амортизаційних відрахувань і сумою валових інвестицій підприємства;
- В) сума чистих інвестицій підприємства визначається шляхом зменшення амортизаційних відрахувань на суму інвестиційного проекту;
- Г) немає вірної відповіді.

18. Глобальні ризики - це:

- А) політичні ризики, а також ризики, пов'язані із зміною законодавства, розвитком внутрішніх і зовнішніх ринків, фінансового ринку;
- Б) ризики, що виникають на рівні підприємства;
- В) ризик характерний для зовнішньоекономічної діяльності підприємств і має дві основні форми: ризик вибору валюти і зміни її курсу;
- Г) ризики пов'язані з глобалізацією економічних відносин.

19. Інвестиційний ризик – це:

- А) фінансовий ризик;
- Б) ризик втрати інвестованого капіталу та очікуваного доходу;
- В) одна із складових ділового ризику;
- ризик, що лежить у площині структури капіталу;

20. Що таке санація –

- А) це система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно- правових та соціальних заходів спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в достроковому періоді.
- Б) це система фінансових заходів спрямована на оздоровлення підприємства.
- В) це надання фінансової допомоги для фінансової діяльності підприємств.
- Г) це фінансова допомога щодо відновлення платоспроможності боржника.

13. Питання до заліку

1. Сутність та принципи фінансового менеджменту.
2. Мета і завдання фінансового менеджменту.
3. Функції і механізм фінансового менеджменту.
4. Фінансова стратегія, фінансова політика та фінансова тактика.
5. Необхідність і сутність визначення вартості грошей у часі.
6. Майбутня вартість грошей та її визначення.
7. Теперішня вартість грошей та її визначення.
8. Оцінка майбутньої та теперішньої вартості грошей з врахуванням фактору інфляції.
9. Економічна сутність та класифікація капіталу.
10. Завдання управління капіталом.
11. Визначення вартості капіталу.
12. Управління структурою капіталу.
13. Економічна сутність та класифікація грошових потоків підприємства.
14. Мета та завдання управління грошовими потоками.
15. Політика управління грошовими потоками підприємства.
16. Планування грошових потоків.
17. Сутність і завдання управління прибутком.
18. Механізм управління формуванням операційного прибутку підприємства.
19. Механізм операційного левериджу.
20. Економічна сутність та класифікація інвестицій підприємства.
21. Завдання управління інвестиціями.
22. Принципи формування інвестиційної політики підприємства.
23. Управління реальними інвестиціями.
24. Управління фінансовими інвестиціями
25. Фінансова звітність підприємства - основа для прийняття управлінських фінансових рішень.
26. Аналіз балансу (звіту про фінансовий стан).
27. Аналіз звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід).
28. Аналіз звіту про рух грошових коштів
29. Аналіз Звіту про власний капітал.
30. Економічна сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства
31. Завдання управління фінансовими ризиками.
32. Методи оцінки рівня фінансових ризиків.

- 33.Сутність, мета, завдання, принципи фінансового планування та прогнозування.
- 34.Методи фінансового прогнозування і планування та його класифікація.
- 35.Прогнозування та два рівні фінансового планування.
- 36.Системи забезпечення фінансового менеджменту.
- 37.Управління оборотними активами.
- 38.Управління необоротними активами.
- 39.Оцінка вартості бізнесу.
- 40.Антикризове фінансове управління на підприємстві.

14. Рекомендована література

ОСНОВНА

1. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.
2. Верланов Ю.Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 336 с.
3. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
4. Фінанси : підручник. Юхименко П.І., Бойко С. В., Рудич О.О. та ін. ; за наук. ред. П.І. Юхименка, С.В. Бойко. К.: Центр учбової літератури. 2018. 416 с.
5. Фінансовий аналіз навч. посіб. Н.О. Ковальчук, Л.С. Гаватюк, Н.І. Єрміїчук. Чернівці: Рута, 2017. 256 с.
6. Фінансовий контролінг: навч. посіб. А.Г. Корбутяк, Н.І. Єрміїчук. Чернівці: Рута, 2017. 160 с.
7. Фінансовий менеджмент : підручник. Петро Бечко та ін. Київ: центр навчальної літератури, 2019. 496 с.
8. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М.І. Крупка, О.М. Ковалюк, В.М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
9. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Скаско О.І., Майор О.В., Тимчишин-Чемерис Ю.В., Нашкерська М.М., Виклюк М.М., Килин О.В., Атаманчук З.А., Свелеба Н.А. Львів : Растр-7, 2018. 416 с.
10. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Колектив авторів: Юрій Е.О., Гаватюк Л.С., Гуменюк М.М., Ковальчук Н.О., Корбутяк А.Г., Єрміїчук Н.І., Ісар І.В. / за заг. ред. к.е.н. Юрія Е.О. Чернівці: Видавництво «Рута», 2018. 342 с.

11. Фінансовий менеджмент: підручник. Г.О.Партич, Н.Є Селюченко. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018. 387 с.

12. Фінансовий менеджмент: Навч. Посібник. І.Ю. Зайцева. Харків. 2018. 250 с.

ДОПОМІЖНА

13. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ, 2019. 520 с.

14. Пазинич В.І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 408 с.

15. Фінансовий менеджмент: підручник. О.В. Кнейслер, О.Р. Квасовський, О.Ю. Ніпіаліді ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.В. Кнейслер. Тернопіль. 2018. 477 с.

16. Фінансовий менеджмент: підручник. Г. Й. Островська. Тернопіль. 2017. 507 с.

17. Шевченко Н.В., Мельник С.І. Фінансовий менеджмент :

навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

18. Електронний формат наукових журналів: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.search.global.epnet.com>.
19. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
20. Єдиний інформаційний масив даних про емітентів цінних паперів: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>.
21. Загальнодоступна інформаційна база даних Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://stockmarket.gov.ua>.
22. Інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
23. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
24. Офіційний веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.
25. Сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
26. Сайт Національного Інституту стратегічних досліджень: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.